

Prepovedana ravnanja zlorabe trga finančnih instrumentov

Izdala: Agencija za trg vrednostnih papirjev
Poljanski nasip 6, 1000 Ljubljana, Slovenija
Mesto objave: www.atvp.si
Leto izdaje: 2011

1. UVOD

Zloraba trga je ena najhujših kršitev na trgu finančnih instrumentov. V 10. poglavju Zakona o trgu finančnih instrumentov (ZTFI) so opredeljena prepovedana ravnanja zlorabe trga in obveznosti za preprečevanje in odkrivanje teh zlorab. Omenjeni zakon upošteva določbe evropske Direktive o zlorabi trga, katere glavni namen je zagotoviti integriteto finančnih trgov v Evropski skupnosti in povečati zaupanje vlagateljev v te trge. Naloga Agencije za trg vrednostnih papirjev (ATVP) je nadzor nad delovanjem trga finančnih instrumentov, torej tudi odkrivanje ter preprečevanje zlorab trga ter ukrepanje proti tovrstnim dejanjem.

Prepovedani ravnanji zlorabe trga finančnih instrumentov sta **trgovanje na podlagi notranjih informacij in tržna manipulacija**.

Zloraba notranje informacije in zloraba trga finančnih instrumentov sta v Kazenskem zakoniku (KZ-1) opredeljeni kot kaznivi dejanji, za kateri je zagrožena kazen zapora do petih let. V primeru suma storitve navedenih kaznivih dejanj ATVP storilce naznani policiji oziroma pristojnemu državnemu tožilstvu.

2. NOTRANJA INFORMACIJA

Notranja informacija je vsaka natančna informacija, ki se neposredno ali posredno nanaša na izdajatelja ali več izdajateljev finančnih instrumentov ali na enega ali več finančnih instrumentov, pri čemer informacija še ni bila objavljena, če pa bi postala javna, bi lahko vplivala na cene teh finančnih instrumentov ali na cene z njimi povezanih izvedenih finančnih instrumentov.

2.1. Prepoved trgovanja na podlagi notranjih informacij

Oseba, ki je notranjo informacijo pridobila kot član posloводства nadzornega organa ali kot delničar izdajatelja, v zvezi z opravljanjem zaposlitve, poklica ali nalog za izdajatelja, ali če jo je pridobila s kaznivim dejanjem, **ne sme uporabiti** te notranje informacije za pridobitev ali odtujitev finančnih instrumentov, na katere se ta informacija nanaša.

Oseba, ki je pridobila notranjo informacijo, le-te tudi **ne sme razkriti** nobeni drugi osebi, razen pri običajnem opravljanju svoje zaposlitve, poklica ali nalog. Prav tako ni dovoljeno na podlagi notranje informacije priporočati drugi osebi ali jo napeljevati, da pridobi ali odtuji finančne instrumente, na katere se ta informacija nanaša.

Navedene prepovedi glede notranjih informacij se nanašajo tudi na vse druge osebe, ki so jo pridobile, če se zavedajo, da gre za notranjo informacijo.

2.2. Primeri zlorabe notranjih informacij

Trgovanje na podlagi notranje informacije: npr. oseba, zaposlena pri določeni družbi, izve, da bo ta družba prevzeta. Tik pred javno objavo informacije o prevzemu, omenjena oseba kupi delnice te družbe z namenom, da bo pridobila premoženjsko korist, saj bo, po njenih predvidevanjih, te delnice v prevzemni ponudbi prodala po bistveno višji prevzemni ceni, kot je tedanja tržna cena.

Znaki, ki lahko kažejo na trgovanje na podlagi notranjih informacij:

- obsežen delež nakupov ali prodaj določenih finančnih instrumentov;
- nenavadno ponavljanje nakupov oziroma prodaj s strani majhnega števila strank v določenem časovnem obdobju;
- stranka odpre račun in takoj odda naročilo za nakup oziroma prodajo velike količine določenih finančnih instrumentov, oziroma stranka odda veliko, nepričakovano naročilo, pri čemer vztraja, da se naročilo nujno izvrši, oziroma da se izvrši pred določenim časovnim trenutkom;
- naročilo za nakup oziroma prodajo finančnih instrumentov znatno odstopajo glede na predhodne naložbe (tip finančnih instrumentov, znesek naložbe, velikost naročila, dolžina obdobja med nakupom in prodajo finančnih instrumentov);
- stranka zahteva takojšnjo izvršitev naročila ne glede na ceno, pri kateri bo naročilo izvršeno;
- nenavadno trgovanje s finančnimi instrumenti družbe pred objavo cenovno občutljive informacije glede družbe z nenadnimi, nenavadnimi spremembami obsega naročil in cen finančnih instrumentov.

3. TRŽNA MANIPULACIJA

A. Tržna manipulacija je sklenitev posla ali izdaja naročila za trgovanje, ki daje napačno ali zavajajočo predstavo udeležencem trga glede ponudbe, povpraševanja ali cene finančnega instrumenta, ali s katerim oseba ali več oseb, ki delujejo povezano, zagotovijo ceno enega ali več finančnih instrumentov na nenormalni ali umetni ravni.

B. Tržna manipulacija je tudi sklenitev posla ali izdaja naročila za trgovanje z uporabo fiktivnih sredstev ali katerekoli druge oblike prevare ali zavajanja.

C. Prav tako pa gre za tržno manipulacijo tudi v primeru razširjanja informacije, ki daje napačen ali zavajajoč znak glede finančnega instrumenta z zavestnim razširjanjem govoric ali zavajajočih novic prek medijev.

3.1. Prepoved tržne manipulacije

Nihče ne sme trgovati, dajati naročil za trgovanje, posredovati pri trgovanju s finančnimi instrumenti ali kakor koli drugače sodelovati pri tržni manipulaciji.

3.2. Primeri, ki bi lahko kazali na tržno manipulacijo

Primer A:

Oseba kupi večjo količino delnic z namenom zvišanja cene delnice in s tem vrednosti naložbe. Cena delnic se vzpostavi na umetni ravni, pri čemer investitorji dobijo napačno predstavo o ceni delnic in vrednosti naložbe v delnico, kar pripelje do napačnih naložbenih odločitev vlagateljev.

Primer B:

Oseba kupi delnice in v nadaljevanju razširja zavajajoče informacije z namenom rasti cene delnic. Investitorji dobijo napačno predstavo o ceni delnic in vrednosti naložbe v delnico, kar pripelje do napačnih naložbenih odločitev vlagateljev.

Primer C:

Oseba na spletni strani objavi informacijo glede prevzema družbe. Oseba ve, da je informacija napačna oziroma zavajajoča. Zaradi omenjene objave se cena delnic te družbe zviša oziroma zniža, kar pripelje do napačnih naložbenih odločitev vlagateljev.

4. VLOGA ATVP

Naloga ATVP je opravljanje nadzora nad ravnanji na trgu zaradi preprečevanja in odkrivanja prepovedanih ravnanj zlorabe trga in preverjanja izpolnjevanja zakonsko določenih obveznosti s strani naslovnikov teh obveznosti. S tem namenom ATVP spremlja, zbira in preverja objavljene informacije in poročila ter obvestila oseb, ki imajo dolžnost poročati ATVP. Prav tako ATVP pridobiva informacije in opravlja preglede poslovanja ter izreka nadzorne ukrepe skladno z zakonom.

ATVP lahko v postopku nadzora prepovedanih ravnanj zlorabe trga zahteva, da se ji predloži vse informacije, potrebne za nadzor. Prav tako lahko zahteva, da se ji omogoči dostop do vseh dokumentov v kakršni koli obliki ali izroči kopijo teh dokumentov, kakor tudi

da se ji omogoči opraviti pregled poslovanja in da se ji izroči zapise telefonskih pogovorov ali druge podatke, ki jih ta oseba hrani.

5. UKREPI

Če ATVP ugotovi kršitve zlorabe trga, ima na voljo naslednje ukrepe:

- odredi ukrepe za odpravo ugotovljene kršitve,
- odredi začasno zaustavitev trgovanja s finančnimi instrumenti na organiziranem trgu,
- prepove posamezni osebi razpolaganje z njenimi finančnimi instrumenti ali drugim premoženjem,
- (začasno) prepove posamezni osebi opravljanje dejavnosti oziroma poklica.

V primeru ugotovljene zlorabe trga finančnih instrumentov ATVP lahko vodi tudi postopek o prekršku.

- **Skladno s kazenskimi določbami ZTFI je za te kršitve:**
- predpisana globa **v višini od 25.000 do 250.000 EUR** za pravno osebo ali izdajatelja,
- **od 25.000 do 500.000 EUR** za pravno osebo ali izdajatelja, ki se po ZGD-1 šteje za srednjo ali veliko gospodarsko družbo,
- **od 25.000 do 150.000 EUR** za podjetnika ali posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost,
- **od 800 do 10.000 EUR** za odgovorno osebo pravne osebe ali izdajatelja in
- **od 130 do 5.000 EUR** za posameznika.
- **Če je narava prekrška posebno huda, globa znaša:**
- **od 41.000 do 750.000 EUR** za pravno osebo,
- **od 41.000 do 1.500.000** za pravno osebo, ki se po ZGD-1 šteje za srednjo ali veliko gospodarsko družbo,
- **od 41.000 do 450.000 EUR** za podjetnika ali posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost,
- **od 400 do 15.000 EUR** za posameznika in
- **od 2.500 do 30.000 EUR** za odgovorno osebo pravne osebe ali podjetnika ali posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost.

Če oseba, ki na profesionalni podlagi sodeluje pri pripravi ali izvedbi poslov s finančnimi instrumenti presodi, da obstaja utemeljen sum, da posel pomeni prepovedano trgovanje na podlagi notranje informacije ali dejanje tržne manipulacije, mora o tem obvestiti Agencijo za trg vrednostnih papirjev, Poljanski nasip 6, Ljubljana ali po elektronski pošti webmaster@atvp.si.

